

Met brexit start de normalisatie van het Verenigd Koninkrijk in Europa

Reflex van Theresa May gaat terug op negentiende-eeuwse diplomatieke middelen

Erwin van den Brink

De overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië die de VS in 1962 afdwongen, markeerde het definitieve afscheid van ons koloniale verleden. Nederland zou voortaan een gewoon klein, normaal, Europees land zijn. Dat pakte uit als een enorme opluchting. Onderwijl was Nederland via onder meer de explosieve groei van de Rotterdamse haven geparenteerd geraakt aan het Duitse Wirtschaftswunder en was het op aandringen van de nieuwe koningin een initiatiefnemer van de Europese samenwerking. Het heeft ons geen windeieren gelegd.

Groot Brittannië bevindt zich echter nog steeds in een koloniale afscheidsfase, zoals de reactie in de Britse tabloidpers op de Spaanse claim op Gibraltar in het licht van brexit toont: Laat de Royal Navy opstomen! Toegegeven, de Britse wereldmacht werd na 1700 veel groter dan die van ons ooit was geweest, doordat haar hegemonie vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw samen viel met de Industriële Revolutie. Met stoommachines werden op ongekende schaal marineschepen en wapens geproduceerd, spoorwegen en kanalen ontwikkeld, industriesteden gebouwd.

Als maritieme wereldmacht en industriële grootmacht heeft het VK vanaf de achttiende eeuw gefungeerd als geopolitiek contragewicht op het Europese continent. De Britten zagen het al te machtig worden van een continentale mogendheid als een bedreiging van hun maritieme hegemonie. Britse 'perfidie' diplomatie, wist ook De Gaulle, heeft het uit elkaar spelen van Europese belangen geperfectioneerd. Machtspolitiek in een verborgen agenda: dat is precies de reflex die Theresa May nu toont.

De fundamentele fout die zij maakt is dit eenentwintigste-eeuwse probleem te lijf gaan met negentiende-eeuwse diplomatieke middelen, zoals dreigen met het terugtrekken van het Britse inlichtingennetwerk. De hele politieke retoriek suggereert dat de EU als een soort vreemde mogendheid met een bureaucratistische bezettingsmacht het VK heeft veroverd. Alsof de Britten niet al die tijd onderdeel waren van die besluitvorming. Sterker: de hele geliberaliseerde interne

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

markt is er na 1990 grotendeels dankzij hen gekomen.

Binnen de EU kun je niet met diplomatieke spitsvondigheden een exclusieve positie veroveren: er wordt onderhandeld tot wederzijdse belangen volkomen transparant zijn en dan wordt een compromis gevonden.

De Britten zijn in 1973 niet uit overtuiging in het Europese project gestapt, zoals wij Nederlanders, maar om hun belangen veilig te stellen. Zij hebben naast de EU 'hun' Commonwealth. Ondanks hun Gemeenbest en hun zetel in de Veiligheidsraad, zijn ze nu eindelijk op het punt beland waarop ze zozeer op zichzelf worden teruggeworpen dat ze zich alleen nog kunnen herdefiniëren als een normaal Europees land.

VK moet zich bevrijden van illusie dat er nog steeds een Empire is

De rol die het VK driehonderd jaar lang diplomatiek vervulde als geopolitiek contragewicht binnen de Europese machtsbalans bestaat niet meer sinds de toetreding van zeven voormalige Oostbloklanden tot de Europese Unie in 2004, samen met Malta en Cyprus, twee voormalige Britse kroonkoloniën, en Slovenië.

En dan heeft ook de bankencrisis van 2008 de rol die de City of London zich toe-eigende als financieel centrum van de wereld-economie in een ander daglicht geplaatst. Het maatschappelijk aanzien van banken is zwaar aangetast en het is niet ondenkbaar dat de block chain-technologie banken (en andere dienstverlenende intermediairs) grotendeels overbodig gaat maken. Het VK heeft vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw zwaar ingezet op een spilfunctie in de internationale geldeconomie en zijn industrie verwaarloosd.

Ondanks de dreiging van deze economische kaasslag meent Groot Brittannië zich te moeten bevrijden van een bemoeizuch-

tige Europese Unie waartoe het ooit bij zijn volle verstand toetrad na, nota bene tot tweemaal toe, door Frankrijk te zijn afgewezen. Waar het VK zich van moet bevrijden is de illusie dat er nog steeds een British Empire is.

Als het ooit echt onderdeel wil worden van de Europese Unie moet het een normaal Europees land worden. Europese samenwerking is vooral een normalisatieproces. Op andere wijze zitten ook de voormalige Oostblokstaten in zo'n normalisatieproces.

Duitsland en Japan werden in de Tweede Wereldoorlog verslagen maar ze werden daarmee ook bevrijd van oude elites die deze naties hadden gegijzeld in een achterhaald zelfbeeld van superioriteit. Brexit brengt de Britten op een soortgelijk 'Stunde Null', als het verwoeste Duitsland ervoor na de capitulatie in 1945. Alles wat er eens was, is er niet meer. Het is een moment van ontluistering, maar ook van een hoopvol nieuw begin.

Erwin van den Brink is publicist.